

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

KI TAVO • כי תבא

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Dinlemek ve Kanun

• Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2012 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. Makaleye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Tora sık sık, “emretmek” anlamına gelen İbranice fiili kullanır. Bu gereklidir, çünkü Tora’da 613 *mitsva* – emir – vardır. Ancak ne gariptir ki, Tanah İbranicesinde hiçbir sözcük “itaat etmek” anlamına gelmez. Emirlerle itaat etme kavramı olmadığı zaman emir fikrinin ta kendisi anlamsız görünmektedir. Ama cevap basittir. Tora “itaat etmek” anlamında bir sözcük kullanmak yerine başka bir sözcük kullanır: *şema*.

Ş-m-a kökü, Devarim kitabında 92 kez karşımıza çıkan anahtar bir sözcüktür. Ancak bu sözcük körü körüne itaat anlamına gelmez. Çok farklı anlam olasılıkları vardır: duymak, dinlemek, anlamak, itaat etmeye gönüllü olmak ve istenen eylemle cevap vermek. Gelenek, *Naase VeNişma* (“yapacağız ve anlayacağız”) ifadesini “Önce eylemi yapacağız ve sonra anlamaya çalışacağız” şeklinde anlamıştır.

Şema sözcüğünün tüm bu anlamları taşıyabiliyor olduğu gerçeği, Tora’da otomatik, körü körüne itaat diye bir kavram olmadığına işaret eder. Bir asker, komutanına itaat eder. Bir köle, efendisine itaat eder. Ancak Tanrı bizi Kendi suretinde, özgür iradeyle ve kendimiz için düşünme gücüyle yaratmıştır. Bizim zihinsel köleler olmamızı istemez. **Dinlememizi, düşünmemizi ve anlamamızı ister.**

Rablag Tora’yı farklı kılan şeyin bu olduğuna işaret etmişti: “Tora’ımızda eşitlik ve mantıktan kaynaklanmayan hiçbir şey yoktur... Diğer milletlerin yasaları ve dinleri ise böyle değildir... insanlar bunlara ... mecburiyetten... itaat ederler. Tora’ımız, insanı özü itibarıyla cezbeder.”

Tora, kanunlarının gelişigüzel olmadığını çeşitli yollarla gösterir. Öncelikle, *mitsvalar* için sebepler verir: Bene Yisrael, zulüm görmek için nasıl bir şey olduğunu biliyorlardı, bu yüzden onlara, yabancıyı koruyan, köleleri özgür bırakan ve yoksulları doyuran bir toplum yaratmaları emredilmişti. İkincisi, Tora sıklıkla anlatı ile kanunu birbiriyle ilişkilendirir. Örneğin *tsitsit* kanunu, casuslarla ilgili olayın ardından verilmiştir ve bu bize, korku ile değil, inançla bakmak ve görmek gerektiğini öğretir. Üçüncüsü, **Tora, kanunu yaratılışın kendisiyle ilişkilendirir.** Kutsiyet kanunları, örneğin süt ve eti birbirinden ayırmak veya yünle keteni karıştırmamak gibi kanunlar, Bereşit 1’deki kesin ayrımları yansıtarak, doğaya, yapısına ve sınırlarına karşı derin bir saygıyı ortaya koyar.

Moşe yaşamının sonlarına yaklaşıırken bir eğitimci haline gelmiştir. Tekrar tekrar, Tanrı’nın kanunlarının rastgele hükümler olmadığını açıklar. Bu kanunlar mantıklıdır. Saygınlığı el üstünde tutarlar, doğayı onurlandırır, toprağa dinlenme fırsatı verirler, bizi despotluğa karşı korurlar ve özgürlüğün temellerini yaratırlar. Onları izleyin, der Moşe, ve o zaman refah içinde yaşayacaksınız. Onları terk ederseniz, düşmeniz kaçınılmaz olacaktır.

İşte, Devarim kitabının *şema* fiilini tekrar tekrar kullanmasının sebebi budur. Moşe, Bene Yisrael’den “itaat etmelerini”, ama bunu körü körüne yapmamalarını ister. Tanrı’nın onları özgürlüğe kavuşturduğuna, geçimlerini sağladığına ve bu ülkeye getirdiğine kendi gözleriyle tanık olmuşlardır. Tanrı, Tora’yı onlara Kendisi için değil, onların iyiliği için vermiştir. Tora bizi, onu takip etmenin faydalarını görmeye davet ederek bize, kanunu gözettiğimiz zaman bir saygınlık ve ortaklık hissi verir. Moşe’nin “*Sessiz ol ve dinle Yisrael!* Bugün, Tanrın A-Şem’in halkı haline gelmiş bulunuyorsun. [Bu nedenle] Tanrın A-Şem’in Sözü’nü *dinlemeli* ve [O’nun] sana bugün emretmekte olduğum emirlerini ve hükümlerini yerine getirmelisin” şeklindeki sözlerinin anlamı da budur.

Emirleri gözetmek körlemesine bir teslimiyetçilik değildir. *Şema* fiilinin tüm anlamlarıyla – dikkati vererek, üzerinde düşünerek, hatırlayarak ve anlayarak – dinlemektir. Alçakgönüllülük ve minnettarlık

demektir ve Mısır'da köle olmanın nasıl bir şey olduğunu hatırd tutmaktır. Ama zihni susturmak anlamına gelmez.

Tanrı bir despot değil, bir öğretmendir. Bizim sadece itaatimizi değil, anlayışımızı da ister. **Tüm ulusların kanunları vardır, ama bunların pek azı, kanunun neden “olduğu gibi olduğunu” anlamayı en yüksek görev olarak belirlemiştir. İşte Tora'nın “şema” sözcüğüyle kastettiği budur.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Tora'nın şema anlayışı, okulda yeni şeyler öğrenme veya ebeveynlerimizi dinleme gibi diğer konulara olan yaklaşımımızı nasıl şekillendirebilir?
2. İnsanlar veya toplumlar kurallara düşünmeden uyduklarında ne olur?
3. Sizce inanç daha çok güvenle mi, yoksa anlayışla mı ilgili olmalıdır? Neden?

PERAŞA ÜZERİNE

YAZAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Moşe, Bene Yisrael'e, Vaat Edilmiş Ülke'ye yerleşecekleri zaman, şükran ifadesi olarak Bet Amikdaş'a *bikurim* adı verilen turfanda meyveleri getirmeleri gerektiğini söyler. Ayrıca *maaser* (onda birlik pay) kanunlarını da öğretir. *Maaser* payları Levilere ve fakirlere verilecektir. Moşe, halkın ancak şimdi, kırk yıl sonra, gerçek bir anlayış düzeyine eriştiğini vurgular. Sonrasında, Gerizim ve Eval Dağları arasında gerçekleştirilecek olan *berahalar* ve lanetler seremonisini tarif eder. Ardından Bene Yisrael'e, tıpkı Ki Tavo Family Edition 2025

onların Tanrı'yı seçmiş olmaları gibi, kendilerinin de Tanrı'nın seçilmiş halkı olduklarını hatırlatır. *Peraşa*, itaatin karşılığı olan *berahalara* ve itaatsizlik halinde yüzleşecekleri hastalık, sürgün ve zorluklara dair ağır uyarılarla sona erer.

RABİ SACKS'IN FELSEFESİ

Derinlere Dalmak

Tora'da "itaat etmek" anlamına gelen hiçbir sözcüğün bulunmaması şaşırtıcı bir gerçektir. Ama anahtar kelimemiz, "dinlemek, dikkati vermek, anlamak ve cevap vermek" anlamına gelen *şema* olunca, Yahudilik hakkında çok şey öğrenebiliriz.

Kanunları kabul etmenin bu yolu, Tanrı'nın halkı ile olan ilişkisiyle diğer herhangi bir dinin bakışı arasındaki radikal görüş farklılığını yansıtır. Körü körüne teslimiyetin veya korkunun üzerine inşa edilmiş sistemlerden farklı olarak, Tora, insanı, düşünce, hafıza ve ahlaki farkındalığa davet eder.

Tanrı bizim, her kurala sorgusuz sualsiz uyum sağlayan birer robot olmamızı istemez. Bundan ziyade, aktif bir ortaklık talep eder. O'nun sözlerini dinlememizi, onların üzerinde düşünmemizi ve anlayışla eyleme geçmemizi ister. Kanunu mantık, tarih ve insan onuru ile ilişkilendirmekle, Tora, özgürlük, adalet ve şefkatin mümkün olduğu bir toplumu şekillendirir. Tanrı'nın emirleriyle yaşamak, zihni susturmak değil, Tanrı'nın itaat çağrısına kalbimizi, aklımızı ve eylemimizi bir araya getirerek cevap vermektir.

* Bir yandan Tora'nın kanunlarına uygun yaşayıp diğer yandan kendi akıl ve yaratıcılığınızı da göz önünde bulundurmak gerektiğine göre, bunların her ikisini sizce hangi yolla yapabilirsiniz?

Peraşa Aktivitesi

Anti- "Şimon Diyor ki"

"Şimon diyor ki" oyununu biraz değiştirerek, kurallara karşı gelme fikrini keşfedelim. Oyunun bu versiyonunda, herkes verilen komutun tersini yapmak zorunda olacak. Lider, "Şimon diyor ki, sağ elini sallla" derse, oyuncular sol ellerini sallayacak. Lider, "Şimon diyor ki, ileri sıçra" derse, oyuncular geriye doğru sıçrayacak. Lider, "Şimon diyor ki" demeyi unutursa, oyuncular hareketsiz kalmak zorunda olacak!

Not: Farklı oyuncuların, Şimon'ın emirlerine nasıl "itaatsizlik edeceklerini" farklı şekillerde yorumladıklarını görebilirsiniz. Bir şeyler yapıp tepki verdikleri sürece bu harika ve yaratıcı bir deneyim olacaktır.

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Geri Kazanılan Özgürlük

Uzun zaman önce, uzak bir diyarda yaşayan Leora adında bir kız vardı. Ülkesi çok güzeldi, berrak göller, mor dağlar ve çiçek açmış ağaçlarla doluydu. Ama Leora karanlık bir bulutun altında yaşıyordu, çünkü

korkunç bir lanetle bağlıydı: Ne emredilirse emredilsin, kim emrederse emretsin ve gerçekte ne yapmak isterse istesin, itaat etmek zorundaydı.

Böyle bir lanetle yaşamayı hayal edin! Biri “Bana biraz su getir” dese, koşup getirmek zorundaydı. “Bana paltonu ver” dese, onu soğuktan koruyan tek şey bu palto olsa bile, onu vermeye mecburdu. Bir keresinde amcası huysuzlanıp ona “Buradan defolup git” demiş ve Leora, bu bağlayıcı emir iptal olup evine geri dönebilene kadar 50 mil yol kat etmek zorunda kalmıştı. Hayat zordu, çünkü herkes ondan faydalanabiliyordu ve Leora çoğu zaman konuşma hakkından ve seçim özgürlüğünden yoksun olduğunu hissediyordu.

Bir gün, zorba bir çocuk Leora'ya annesinin özel kolyesini kendisine vermesini emretti. Leora'nın kalbi hızla çarpıyordu ve her zamanki gibi, lanetin onu itaat etmeye zorladığını hissediyordu. Ama bu kez Leora her zamankinden daha fazla direnmek istedi. Durdu, derin bir nefes aldı ve sahip olduğu tüm gücü topladı. Annesini, ona duyduğu sevgiyi ve kolyeyi güvende tutmanın kendisi için ne kadar önemli olduğunu düşündü. Zorbayla göz göze geldi ve sakın bir sesle, “Hayır! Bunu yapmayacağım!” dedi.

O anda lanet paramparça oldu. Zorbanın gücünden eser kalmadı ve Leora özgür olduğunu fark etti.

O günden sonra Leora kimseye körü körüne itaat etmedi. Dinleyebildi, düşünebildi ve kendi adına seçim yapabildi.

Dışarıdan bakıldığında çok az şey değişmişti. Tüm kuralları çiğnemeye ve herkesin isteklerini görmezden gelmeye başlamış değildi. Ama şimdi Leora yaptığı şeyleri kendi özgür iradesiyle yapıyor, bu özgürlüğünü bir meşale gibi taşıyor ve içinde bulduğu gücü asla unutmuyordu.

- Size verilen her emre uymak zorunda olsaydınız ve hiçbir zaman seçim yapamasaydınız, sizce hayat nasıl olurdu?

AFTARA ÜZERİNE

YAZAN: RABİ BARRY KLEINBERG

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara

Yeşayau 60:1-22

Yeşayau kitabından alınmış olan bu bölüm, Tsiyon'un gelecekteki görkem ve yenilenmesine dair bir peygamberlik görüşü içerir. *Aftara* bir çağrıyla açılır: “Kalk! Işık ver, çünkü Işığın geldi!”, zira Tanrı'nın mevcudiyeti Yerusəlayim'in üzerinde şismaktadır.

Her ne kadar yeryüzünü karanlık kaplamış olsa da, uluslar ve krallar Tsiyon'un İlahi ışığının cazibesine kapılacaklardır. Şehir ulusların servetiyle zenginleşecek ve sürgüne gitmiş olan oğullar ve kızlar neşe içinde geri döneceklerdir.

Yabancılar Tsiyon'un surlarını tekrar inşa edecekler ve onun hizmetine girecekler, eskiden düşman olanlar şimdi saygı göstereceklerdir. Yeruslayim'in kapıları, barış ve bolluğun simgesi olarak açık kalacaktır. Şimdiye kadar olduğu gibi hor görölmek yerine, Tsiyon, tüm nesillerin gururu haline gelecektir. Şiddet ve yıkım sona erecek, Tanrı onun ebedi ışığı ve görkemi olacaktır.

Aftara yenilenmiş bir güç ve gelişim sözüyle kapanır: En küçük halk, kudretli bir ulus haline gelecektir. Tanrı tüm bunları en mükemmel vaktinde yapacak, böylece dönüşüm, ümit ve Tanrısal lütfü temin edecektir.

Fikriniz Nedir?

1. Yahudi olmayan uluslar neden gelecekte Yisrael'in cazibesine kapılacaktır?
2. Hiç Yeruslayim'de bulundunuz mu?
 - a. Eğer bulunduysanız, eski şehirde dolaşırken kendinizi nasıl hissettiniz?
 - b. Eğer Yeruslayim'i ziyaret etmediyseniz, ilgi çekici antik mekânları ziyaret ettiğinizde kendinizi nasıl hissedersiniz?

TANAH'TAN BAĞLANTILAR

Peraşa ve Aftara Arasındaki İlişki

Bu hafta Peraşa ile Aftara arasında iki bağlantı vardır:

1. Her ikisi de Yisrael'in manevi üstünlüğünden bahsetmektedir. Peraşada Tanrı, Yisrael'i, yaratmış olduğu tüm uluslardan daha yüksek kılacağına söz verirken (Devarim 26:19), Aftarada da Yeşayau bize, ulusların Yisrael'in ışığıyla yürüyeceklerini müjdelemektedir (Yeşayau 60:30).
2. Yisrael'in diğer ulusların arasına saçılacağını bildiren Peraşanın aksine (Devarim 28:64), Aftara aksi yönde bir söz vermekte ve sürgünlerin Tsiyon'a geri döneceklerini müjdelemektedir (Yeşayau 60:4).

Rabi Sacks bir keresinde, birbirine bitişik fitilleri ve tek aleviyle Avdala kandilinin, “**Yaratma eyleminde Tanrı ile ortak olduğumuzu**” simgelediğine işaret etmişti. “**Tanrı'nın, bizi dünyaya ışık getirmek üzere Kendisi'ne katılmaya teşvik etmesinden daha güzel bir imge yoktur.**”

sRav Yaakov Medan şöyle yazar: “[Aftaradaki] kehanetimiz tek bir mesajla başlamakta ve sona ermektedir: Tanrı, halkı Yisrael için ebedi bir ışık olacaktır. Bu ışık sadece görme yetisini güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda, sürgün yılları sona ermekte ve nihayet atalarının topraklarına geri dönmekte olan çok ıstırap çekmiş bir halkın kurtuluş ve tesellisini de teşkil eder.”

- **Işığın, kurtuluş için bu kadar güçlü bir metafor olmasının sebebi nedir?**

Rabi Sacks'tan Yeruslayim Üzerine

Rabi Sacks, Yeruslayim'i ziyaret etmek hakkında şöyle yazmıştı: “...öylesine güzel bir yer ki insanın nefesini kesiyor. Yeruslayim, tüm kıtalardaki tüm Yahudilerin tüm asırlar boyunca ettikleri tüm duaların göklere giderken buluştuğu ve yukarıya yöneldiği yerdir. Kendinizi Şehina'nın kanatları tarafından okşanıyormuş gibi hissettiğiniz yerdir.

Bizler, Yeruslayim'i yeniden birleşmiş ve yeniden inşa edilmiş halde gören bir nesilde doğmuş olma ayrıcalığına sahibiz. Yahudi halkının yuvasına geri dönüşüne şahit olduk.

Bugün Tanrı hepimizi Tsiyon'un Muhafızları olmaya davet ediyor. Bu daha önce hiçbir zaman bu kadar önemli olmamıştı. Hepimiz halkımızın ezelden beri bildiği tek yuva ve diğer her yerden çok sevdiği tek şehir için ayağa kalkmalıyız. Hepimiz *şagrire medinat Yisrael*'iz (Yisrael Devleti'nin elçileri) ve hepimiz, burada var olduğunu bildiğimiz güzelliği görmekte bazen başarısız olan bir dünyada Yisrael'in davasını savunmalıyız. Gelin, hepimiz bu görevi üstlenelim. A-Şem'in yardımıyla, başarılı olacağız. Yisrael'in – ve Yisrael'in Tanrısının – dünyaya barışı getirebilmesi uğruna, dünyanın Yisrael ile barışması için dua edelim.”

Haftanın Alıntısı

“Yeruslayim'in yeryüzündeki hiçbir yere benzemediğini hissettiren anlar vardır; öyle ki, kendinizi, zamanın ve mekânın ötesine yükseltilmiş ve sanki *zeroot olam*, yani ebediyetin kolları tarafından kucaklanıyormuş gibi hissedersiniz.”

Biz Yeruslayim'i Asla Unutmuyoruz

Rabi Sacks'ın, Bar İlan Üniversitesi'nde Tsiyon'un Muhafızı Ödülü'nü alırken yaptığı konuşmadan

Biraz Daha Düşünelim

Yeruslayim'i ziyaret etme deneyimini, Yahudi olmayan arkadaş, komşu veya meslektaşlarınıza nasıl tarif edersiniz?

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: [@RabbiSacks](https://www.instagram.com/RabbiSacks).

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks